

társadalom jelentősége iránt. De kultur-kritikájának és ideáljának igaza van abban, hogy mai kulturánk elhanyagolta az egyes embernek kifejlesztését. A sok általánosság mellett elvesz az egyes, kinek pedig nevelnünk kell az egészséges ösztöneit. A morál alapjai: az emberi természet s az embereknek egymáshoz való viszonya. Az ember eredeti rendeltetése az emberbe oltott isteni akarat követése. A miért is a morál és a kultura követelik egymást. Mindkettőnek feladata, hogy az egyén és a társadalom elérje a maga rendeltetését. Föl kell vennünk a modern dämonok elleni küzdelmet az egész vonalon, és kevesebbel kell tudnunk beérnünk. Fel kell hagynunk az élvezethajhászattal, s a hiúsággal a magasabb, s a vadsággal és iszákossággal az alsóbb körökben, s nem szabad elvesznünk a létért való küzdelmünkben. Nincs igaza Rousseauanak, hogy a hanyatlás a civilizáció műve és eredménye. Szellemi, erkölcsi és physikai haladásra és fejlődésre van szükségünk a létért való felszabadító küzdelmünkben.

Szomorú, de igaz, századunk kulturéletének e gyászos képe. Eme nyomorúságtól, modern kulturánk e fattyúhajtásától csak egy szilárd keresztényen vallásos erkölcsi világnézet mentheti meg a mai emberiséget.

Eperjes.

Dr. Szlávik Mátyás.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kétszáz éves lakadalom.

(Kolozsvár, 1901. február 18.)

Kultur-történeti nevezetessége volt a múlt hónapnak. Az E. M. K. E. bálja tette híressé az idei farsangot. Kétszáz éves főuri lakodalmat elevenített fel. Megmutatta annak díszes viseletét, ragyogó pompáját; éreztette őszinteségét, boldogságának örömeit.

Szüksége van a jelennek ideális vonásokra: nagy gyönyörűségre, büszke öntudatra! Multjában találja meg azt leggazdagabban. Nagy honszeretettel, híres vitézséggel; sok-sok fájdalommal lehetett azokat megszerezni. Hősi vérhullással, tenger könnyhullással...! A háromszázados honfibanat keservei között felcsillanó örömök; a legigazabbak, a legérezőbbek lehettek. A „sírva vigadó“ magyarnak: öröme édes, gyönyörűsége megható, vigalmának pompája fényes és nemesen büszke. Ideálisan szép az, — megszentelte a bánat!

Hősiség országa, eszmények világa, — a hová visszaringattak édes álmódásba... Köszönet érette! Elmult már az a fényes álom; de a mesés csodavilágnak búbája, ébredés után is itt lebeg előttem, hangjának zenéje itt zsong körülöttem. Oh, miért nem tudom úgy leírni, a hogy én azt hallom, a hogy én azt látom!? Gyöngye a toll, gyöngye a szó, — színhez, érzelemhez.

Szádeczky Lajos dr. sokat fáradozott, munkálkodott, a míg színszerűleg összeállította: Székely Ádám grófnak és Bánffy Anna grófnőnek 1702-ben a gyalui várban tartott nászünnepélyét. Az E. M. K. E. intézői: Béldi Ákos gróf, Sándor József és Deáky Albert minden egyéb tervezetnél érdemesebbnek találták ezt megvalósítani. A kivitel nehézségekkel járt s a mellett sok női gyöngédség és érzés kellett hozzá. A tetterő apellált a szívhez. Felkérték báró Bánffy Zoltánné, Teleki Erzsébet grófnőt elnökölni. Eszményét találta meg az eszme, — a fenkölt urnő elfogadta a fölkérést és dr. Pisztóry Mórné alelnöknével együtt megalkotta a női bizottmányt: lelkületét minden szépnek és jónak s így a siker biztosítva lett. Sztérepültek a meghívók az egész országba, a hérczes Erdélyből át a magyar rónán és felköltötték a várakozást.

Kétszáz éves magyar nyelvnek eredeti őszinteségével így hangzik az :

Lakadalomra invitáló levél.

Nagyságtoknak, kegyelmeteknek, mint nekem becsülettel való jóakaró uraimnak, asszonyimnak Istentől kívánsági szerint való jókat, jó egészséges hosszú életet kívánok megadatni kedvesivel egyetemben.

Istennek ő szent felségének bölcs tetezése, a keresztyén anyaszentegyháznak jó rendtartása szörzé az házasságbéli szent szövetséget. Az én kedves fiam is *borosjenei gróf Székely Ádám* jedzette volt el az elmúlt napokban jövődöbéli szent házasságnak rendire, a keresztyéneknek dicséretes sokások szerint, tekéntetes és nagyságos *losonczi gróf Bánffy György* gubernator aram és *gróff Bethlen Klára* asszonyom szerelmes leányát, *gróff Bánffy Anna* kisasszonyt. Kiknek lakadalmaknak ideje s helye rendeltete ez jelen való esztendőben február 18 napjára az gyalui várban. Melyre nézve Nagyságtokat, kegyelmeteket, mint jóakaró uraimat, asszonyimat kérem szeretettel, fáradságát ne szánja s a megírt napra és helyre eljöni ne nehezteljen, hogy a Nagtok, kegték böcsületes tekintetivel és jelenlétével fiamnak és jóakaró uraimnak, atyámfiainak egybegyülekezete népesüljön. Mely Nagtok, kegték jóakaróját engedje Isten minden örvendetes alkalmatossággal megszolgálunk. Tartsa meg Isten és éltesse Nagtokat, kegtéket sokáig jó egészségben.

Kelt Kolozsvárott die 12. Januarii A. D 1702.

Nagtoknak, kegteknek

becsülettel szolgál, míg él

Gróff Székely Adám

Impozánsnak ígérskzett maga a bál is, melynek fővédnöke: gróf Kuun Géza dr.; bálanyái: Barcsay Domokosné, báró Bánffy Ernőné, dr. Purjesz Zsigmondné és Wesselényi Béla báróné voltak.

Az előadást megelőzték az édes izgalmak. Erdély virágai közül szép asszonyok, szép leányok vállalkoznak nemzeti díszruhában felöltözni, nemzeti empire-ban palotást lejteni. Megkezdődik a gyűlések kedves csicsérgése, lázas csevegése. Otthon a leányok arról ábrándoznak,

azt kérdezik folyton ifjú mamától, öreg nagymamától, hogy — hogy, is volt régen? Nagymamák emlékeznek magyar viseletre, délcegebb időkre és elmondják híven. Készülődnek, — varrnak, himeznek, ékszert fényesítnék. Jönnek a próbák. Palotást tanulnak a Newvork szálloda dísztermében, darabot a Nemzeti Színház színpadán. Ezen a két helyen egy hétig, minden délután sokan találkoznak Kolozsvár különböző társadalmi osztályából. Együtt éreznek ott mind s együtt élnek belé magukat a legendás múltba. Kedélyesek azok a színházi próbák. Elbeszélgetnek, el-elmúlatoznak, helyeket cserélnék; de mindent olyan jóízűen tesznek. Szádeczky magyaráz, — magyaráznak többen. Tanakodnak így is, — próbálgatják úgy is. Janovits Jenő dr. a színház fiatal művezetője elégedetten mosolyog, mikor eltalálják. Intézgeti jobban, hol a hibát látja; csendet kér a rendhez, hol az csendet kíván s nagyobb szót a tánczhoz, hol az igen csöndes. Támogatja Bethlen Bálint gróf nagy jóakarattal, igaz magyarsággal, — aztán csönd lesz, rend lesz s ékes beszédeknek csak úgy zuhog árja! Zavarban csak a sugó van, mind könny nélkül tudják. Nincs szokva hozzája! Két banda cigánya felváltva muzsikál ősmagyar nótákat Szép ez a kép így is, már a tanulásban . . . Hát még a főpróba?! A 18-án délelőtt megtartott főpróbára nehéz volt jegyet kapni. Arra felöltötték a díszes ruhákat, feltették melléje a sok drágaságot, — az már ébredés számba ment. Ezer, meg ezer szem nézte, a mit látott, ezeren hallgatták azt, a mit mondtak. A jelen áhítattal ölelte át az ébredő múltat.

Nem lehet azt híven leírni, még levenni sem. Probálta jó Dunky lefényképezni; de kevés volt a fénye. Kissebb fény, nagyobb fényt nem bír oda varázsolni az üveglemezre. Gyöngé is lett a kép!

Az esti előadás az EMKE bálon, — maga a tündéralom . . .

Ragyognak a csillárok, minden páholy teli étellel, mosolygással; a vén színház nem sok olyan éjszakát ért meg. Zsufolásig tömve Thália csarnoka ünnepi közönséggel.

A színlap így adja elő a szereplőket:

Régi erdélyi lakadalom.

Történelmi korrajz 1702-ből. Öt képben. Összeállította: **dr. Szádeczky Lajos.**

1. *Menyasszony kikérése.* 2. *Nászlakoma.* 3. *Menyasszonytáncz.*

4. *Palotás.* 5. *Nászmenet.*

SZEMÉLYEK:

Örömatya gr. Bánffy György gubernátor	-- -- --	Br. Bornemisza Gábor.
Örömanya gr. Bánffyné-Bethlen Klára grófnő	-- -- --	Br. Feilitzsch Arthurné.
Völegény atyja id. gr. Székely Ádám	-- -- --	Br. Feilitzsch Arthur.
Völegény anyja gr. Székelyné-Rhédei Kata grófnő	-- -- --	Gr. Lázár Istvánné.
Völegény ifj. gr. Székely Ádám	-- -- --	Gr. Wass György
Menyasszony gr. Bánffy Anna	-- -- --	Br. Bánffy Ilona.

Nászaszonyok } Gr. Haller Györgyné — — — Dr. Farkas Gézáné
 } Gr. Bethlen Miklósné — — — Paget Ilona.

Vőlegény násznagya gr. Apor István, kincstartó — Gr. Bethlen Bálint.

Menyasszony főgazdája gr. Bethlen Miklós, kancellárius Dr. Szádeczky Lajos.

Nászkisasszonyok: Gr. Bethlen Mária, Br. Bornemisza Adél, Gr. Nemes Pólika, Pisztóry Irén.

Vőfélyek: Báró Apor Péter stb.: Betegh Sándor, Gr. Bethlen Sándor. Br. Bornemisza János, Kállay Gusztáv.

Előköszöntők: Deáky Attila, Fekete Lajos, Br. Horváth Emil, Hankó Veres Elemér, Mészáros Lajos.

Vicegazdák: Asztalos Kálmán, Nagy Géza, Dr. Óváry Elemér, Dr. Sárkány Loránd.

Udvari krónikás Cserey Mihály — — — — — Cserey Mihály.

Piszli, A gubernátor tréfás apródja — — — — — Leővey Leó.

Tréfás menyasszony — — — — — K. Árpási Kata

Nászoló leányok és a menyasszony vendégei: Asztalos Ida, br. Bánffy Jánosné, gr. Béli Liszka, gr. Béli Rozália, br. Bornemisza Gáborné, Elekes Panna, Felszeghy Jolán, Lukács Gizi, Némethy Lenke, Paál Böske, Purjesz Olga, Rettégi Margit, Szubotin Mariska, Török Sándorné, br. Wesselényi Pálma.

Nászoló úrfiak és a vőlegény vendégei: Br. Bánffy János, Barsay Tamás, gr. Béli Ferencz, Jellachich János, dr. Kozma Eadre, dr. Lázár Ernő, gr. Mikes Zsigmond, dr. Nagy Samu, Pótsa János, Z. Sebes Andor, Seethál Ferencz, br. Szentkeresztly Pál, gr. Teleki Ádám, O. Veress József, ifj. br. Wesselényi Miklós, Zrumetzky Viktor.

Szövetnékes ifjak, étkefogók, hegedűsök. — Színhely: Gyalu vára 1702.

Táncz: Régi magyar „Három a táncz“.

Felgördül a függöny s a gyalui vár gothikus termében: Bornemissza Gábor báró (Gr. Bánffy György gubernátor) örömapa, Feilitzsch Arthurné báróné (Gr. Bethlen Klára) örömanya és a menyasszony vendégei, élükön Szádeczky Lajos (Gr. Bethlen Miklós kancellár) főgazdával várják a vőlegény vendégeit. Érkeznek az előköszöntők, hallszik a tárogató s Bethlen Bálint gróf (Gr. Apor István kincstartó) a násznagy bevezeti Wass György grófot (Ifj. Gr. Széchy Ádám) a vőlegényt és nászkiséretét. Már egészen teli van a terem: hős urakkal, szép asszonyokkal, déleczeg leventékkal, viruló hajadonokkal és fejedelmi pompával.

A festőileg szép, híres magyariselet: paszomántos, prémes, bársony menték, sujtásos brokát atillák, kócsagos kalpagok; főkötők, párták, zsinoros vállak; virágos, skofummal himzett nehéz selyemruhák, drága csipkekötények adják meg a díszet az erőhez, a bájhoz. Vagyonokat érő családi ereklyék, zománczolt antik ékszerek, — régi ötvös munkák remekei: gombok, mentekötők, csattok, övek, forgók, kardok, sarkantyuk; gyűrűk, kősöntyűk, boglárok, nyakékek, diadémek, tömör, vert aranyból, ezüstből, — gazdagon megrakva: türkiszekkel, opálok,

kárbunkulusok, smaragdok, rubintok és gyémántokkal adják meg a fényt. A fehér gyöngyöket hófehér keblekre, — kagylócsiga sirta. Csillogón pompázva, ragyogóan égve szorják a kincsek a tüzsugarakat, — méltóan a méltósághoz!

Egy régi magyar — ránk nézve, szinte — túlvilági fényesség volt az. Gyönyörűség volt érezni, jól esik tudni, hogy még megtudunk jelenni méltóan a multhoz és hogy azok a kincsek olyan főúri és előkelő osztály birtokában vannak, — a kik mindig tudnak a haza és a jótékonyság oltárain áldozni.

Hogy miként beszéltek a menyasszony kiadásán, a nászslakomán, — azt elmondja Szádeczky Lajos, a történetíró poéta, nálamnál szebben és jobban! Lebegjen még előttem a bájos menyasszonynak báró Bánffy Ilonának és a nászoló asszonyok, leányoknak andalgó járása, deli-deli tánca . . . Palotás zenéje itt zsong körülöttem. Könnyezve hallgatom három grátiának szelid, édes hangját: Pisztóry Irén, gróf Nemes Pólíka, báró Bornemisza Adél bucsuztatják a menyasszonyt. Könnyezve hallgatom, mert bucsúzom én is, — ki tudja mikor álmodhatunk be ilyen szépen a dicső multba?

A végjelenet előtt még egy mozzanatról kell megemlékezni. Gróf Bethlen Bálint „a mi asszonyaink“ nevében arany tollat a1 át Szádeczky Lajos doktornak. Nemes a megemlékezés is, — a köszönet is! Meghatóan zárja be az ünnepet a palotás; magyar ampire-be öltözött szép leányok és díszruhás ifjak lejtik.

Azután elszakad a hur a cigányok hegedűjén, a közönség közé jönnek a szereplők és utánnok hull a függöny!

Nagy volt az anyagi haszna az EMKE-nek, nagyobb kultur-történelmi jelentősége, — erkölcsi sikere. Megmutatta a vendégeknek: képviselőknek, festőknek, íróknak, a tudomány embereinek: Szalay Imrének, Radisics Jenőnek, dr. Szabó Sándornak stb.eknek és megmutatta mindnyájunknak, hogy lélekemelőleg:

Ilyen volt a magyar régi ünnepsége;
Igaz, szép és gazdlag, — mint a dicsősége!

Felszeghy Dezső.

Papavató ének a XVII. század első feléből.

Az Erdélyi Múzeum ez évi második füzetében dr. Török István egy, a XVII. század első feléből származó s a református papok föl-avatásakor énekelni szokott éneket tett közzé. Forrását az ev. ref. kollégium könyvtárában őrzött „*Canones ecclesiastici etc. Papae, 1625.*“ című kéziratban jelölte meg. A közzétett ének oly rossz és hézagos variánsa a papavató református éneknek, hogy ez alkalmából szükségesnek tartom a jobb szöveget bemutatni s magát a hozzáadott kommentárt egyben másban kiegészíteni. Mert nem szabad figyelmen kívül